

נוסף?

נשנתה קודם שיצאה הבת קול, ולכן הוצרכה להשמיענו כמי ההלכה.

ואיבעית אימא, יתכן שהברייתא נשנתה לאחר שיצאה הבת קול,

ומה שהוצרכה להשמיענו שהלכה כבית נב-א הלל, הוא משום שברייתא זו מדברי רבי יהושע היא, דאמר [בבבא מציעא נט ב] "אין משגיחין בבית קול" ביחס לקביעת הלכה.⁽¹⁾

מקשה הגמרא על הטעם שאמרו בית שמאי, שברכת קדושת היום קודמת לברכת היין, מפני שעיקר הקידוש הוא בברכת היום: וכי סברי בית שמאי דברכת היום עדיפא? —

והתניא: הנכנס לביתו במוצאי שבת, מברך על היין ועל המאור ועל הכשמים, ואחר כך אומר ברכת הבדלה. ואם אין לו אלא כוס אחד, ואם יבדיל עליו לא יוכל לברך ברכת המזון בלילה על הכוס, מניחו

כוונתם לומר: וכי תימא, התם, בברכת היום, יש תרתי, שני טעמים להקדימה, האחד, שהיום גורם ליין שיבא, והשני, שכבר קדש היום ועדיין יין לא בא, ואילו הבא, בברכת היין, אין אלא הדא טעם להקדימה, [שהיין גורם לקידוש היום] — אין זו טענה, כי הכי נמי תרתי נינהו, יש לנו טעם נוסף להקדים ברכת היין, שהרי ברכת היין תדירה וברכת היום אינה תדירה, והכלל הוא, תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם.

ותמהה הגמרא: למה הוצרכה הברייתא לסיים: "והלכה בדברי בית הלל", והרי פשיטא שהלכה כמותם במחלוקתן עם בית שמאי, דהא נפקא בת קול, שיצאה בת קול והכריזה שהלכה כמותם [כמובא בעירובין יג ב]?

מתרצת הגמרא: איבעית אימא, הברייתא

אמר כלל זה אלא לגבי מחלוקת רבי אליעזר וחכמים, שהיו יחיד ורבים, ולכן הלכה כרבים, אך במחלוקת ב"ש וב"ה יתכן שתועיל הבת קול לקבוע את ההלכה.

ובתוס' ר"י החסיד והראב"ה [שו"ת קנה] ביארו שדברי רבי יהושע נסובו גם על הבת קול המוזכרת בעירובין [יג ב] שהלכה כב"ה, ולכן מצינו בחגיגה [כב ב] שרבי יהושע פוסק כב"ש שהיו חריפים יותר.

ובחפץ ה' [לבעל האור החיים] פירש בכך גופא את כוונת הגמרא, שכוונת הברייתא להשמיענו שלא בכל מקום אמר רבי יהושע שאין משגיחין בבית קול, אלא כשנחלקו רבים ויחיד, אך במחלוקת ב"ה וב"ש תמיד הלכה כב"ה.

שמאי אמרו שני טעמים, לא הקשתה הגמרא למה הוצרכו לטעם נוסף, משום שדרך התלמוד להקשות רק כאשר ההוספה פותחת בלשון "דבר אחר" או "ואומר" בדרשות הפסוקים. והגרא"מ הורביץ כתב ש"דבר אחר" משמעו שחולק על האמור קודם לו, וכוונת הגמרא שברישא סברה הברייתא שדי בטעם "שהיין גורם לקדושה" כדי להכריע נגד שני טעמי בית שמאי, שיש חיוב על ברכת היין בפני עצמו, ואפילו אם אינו מברך את ברכת היום, כמו בקידושא רבה ביום, ובסיסא נקטה שאפילו אם אין הטעם תלוי במצוות הברכה, אלא בסיבתה, עדיין היא קודמת לברכת היין מפני תדירותה.

1. תוס' [ד"ה ורבין] הקשו, הרי רבי יהושע לא

לאחר המזון, (2) ומששלה, מסדר את הברכות האלו כולן לאחריהם. ואם ברכת היום עדיפה, למה יקדים את ברכת היין לברכת הבדלה.

הגמרא מנסה לפקפק בעצם הקושיא מהברייתא: והא, ברייתא זו, ממאי דבית שמאי היא? דלמא כדעת בית הלל היא, והם אכן סוברים שברכת היין קודמת לברכת היום גם בקידוש?

דוחה הגמרא: לא סלקא דעתך להעמיד את הברייתא כבית הלל, דהרי קתני בה "על המאור" ואחר כך "על הבשמים". ומאן שמעת ליה דאית ליה האי פברא להקדים ברכת המאור לפני הבשמים? — בית שמאי:

דתניא, אמר רבי יהודה⁽³⁾: לא נחלקו בית

שמאי ובית הלל על ברכת המזון שלכולי עלמא מברכה בתחלה, ועל הבדלה שהיא בסוף, על מזה נחלקו — על המאור ועל הבשמים, בית שמאי אומרים מאור ואחר כך בשמים, ובית הלל אומרים בשמים ואחר כך מאור" הרי שהברייתא שהקדימה את ברכת המאור לבשמים סוברה כשיטת בית שמאי, ושבה הקושיא למה הקדימה את ברכת היין להבדלה, והרי הבדלה היא ברכת היום.

הגמרא עדיין מפקפקת בקושיא מהברייתא: וממאי דהברייתא הקדימה מאור לבשמים משום שכדעת בית שמאי היא ואליבא דרבי יהודה, שהעמיד את מחלוקתם עם בית הלל בקדימה בין ברכת המאור והבשמים, דילמא כדעת בית הלל היא ואליבא דרבי מאיר שנקט במשנתנו שלכולי עלמא ברכת המאור

2. תוס' [ד"ה מניחו] ביארו שהתירו לו לאכול לפני הבדלה, כדי שיוכל לברך על הכוס, וכמאן דאמר ברכת המזון טעונה כוס. ועוד כתבו, שהאיסור לאכול קודם הבדלה הוא רק כשהוא סבור שיהיה לו כוס למחר, אך כשנראה לו שלא תהיה לו כוס נוספת, אינו צריך להתענות, אלא יאכל תחילה כדי לברך על הכוס, וגם יבדיל עליה.

והטור [קפב] כתב, שאם אין לו כוס לבהמ"ז ומצפה שתהיה לו, אין לו לאכול ואפילו עובר זמן סעודה אחת. והקשה המג"א שהרי לא מצינו איסור לאכול אלא קודם הבדלה, אך כשאין לו כוס בהמ"ז אין נאסר לאכול מחמת כך. ובמחצית השקל וראש יוסף תמהו שהרי התירו לו לאכול קודם הבדלה כדי שלא יברך בלי כוס, ומוכח שבהמ"ז בלא כוס חמורה מאכילה קודם הבדלה, ואם באכילה קודם הבדלה צריך להמתין לכוס, כל שכן בבהמ"ז.

ובאבן האזל [ברכות ז טו] הביא שהגר"י סרנא ביאר כי מה שמניח את הכוס לבהמ"ז אינו משום שבהמ"ז חמורה מהבדלה, אלא משום שמחמת שהוא צריך את היין לכוס בהמ"ז נחשב הדבר שאין לו יין לכוס הבדלה, ואז מותר לאכול לפני הבדלה [ניתכן עוד, שרק אכילה קודם הבדלה שהאכילה עצמה אסורה, התיירה כשצריך את הכוס לבהמ"ז. אך כשאין לו כוס לבהמ"ז, אין אכילתו אסורה, ופשיטא שיהא מותר לאכול, וראה דברי הגרעק"א על המג"א, ובמחצית השקל רצו ט].

3. רבי יהודה חולק על רבי מאיר — שהוא התנא ששנה במשנתנו את מחלוקת ב"ש וב"ה לענין קדימה בין ברכת המזון והבשמים — ואילו רבי יהודה סובר שלא נחלקו בקדימה זו, אלא רק בקדימה בין ברכת המאור והבשמים.

קודמת לבשמים [ונחלקו רק בקדימה בין ברכת המזון והבשמים, והקדימה את הבשמים כדעת בית הלל] ולכן הקדימה גם את ברכת היין להבדלה, כדעת בית הלל שקודמת לברכת היום.

דוחה הגמרא: לא פלקא דעתך להעמיד את הברייתא כדעת רבי מאיר בדברי בית הלל, דהרי קתני הכא במתניתין "בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה, ובית הלל אומרים נר ובשמים מזון והבדלה" ונמצא שרבי מאיר סובר שלכולי עלמא אין ברכת המזון בתחילה, ואילו התם בברייתא קתני "אם אין לו אלא כוס אחד מניחו לאחר המזון ומשלושן כולן לאחריו" והיינו כרבי יהודה, שלכולי עלמא ברכת המזון בתחילה, וכיון שבסדר הברכות נקטה הברייתא את ברכת המאור לפני בשמים שמע מינה דבית שמאי היא ואלבא דרבי יהודה.

וכיון שנדחו האפשרות להעמיד את הברייתא כבית הלל, נמצא כי מכל מקום קשיא סתירה בין המשנה לברייתא בדעת בית שמאי לגבי קדימה בין ברכת היום לברכת היין.

מתרצת הגמרא: קא סברי בית שמאי שאני עיולי יומא [כניסת השבת בקידוש] מאפוקי

יומא [יציאת השבת בהבדלה], כי עיולי יומא כמה דמקרימינן ליה עדיף, ולכן בקידוש צריך להקדים את ברכת היום לברכת היין, (4) ואילו אפוקי יומא כמה דמאחרין ליה עדיף, כי היכי דלא להוי השבת נראית עלן כמשוי, ולכן בהבדלה מאחרים את ברכת ההבדלה אחר ברכת היין.

הגמרא מקשה סתירה נוספת בין המשנה לברייתא בדעת בית שמאי: שהרי בברייתא שנינו שאם אין לו אלא כוס אחד, מניחו לאחר המזון, ולכאורה תמוה, וכי סברי בית שמאי ברכת המזון טעונה כוס? — והא במשנתנו תנן: "בא להם יין לאחר המזון, אם אין שם אלא אותו כוס, בית שמאי אומרים מברך על היין ואחר כך מברך על המזון" מאי לאו כוונת בית שמאי דמברך עילויה ושתי ליה, ומשמע שאין צריך להניחה כדי לברך עליה ברכת המזון, ושלא כדבריהם בברייתא? (5)

מתרצת הגמרא: לא, כוונת דברי בית שמאי במשנה היא דמברך עילויה ומנח ליה כדי לברך עליה ברכת המזון.

תמהה הגמרא, איך יתכן שמניח את הכוס לברכת המזון ואינו שותה ממנה כלל, והאמר מר [פסחים קה ב] "המברך ברכת

4. הט"ז [תרפא א] העיר למה לא נקטה הברייתא לעיל את הטעם של הקדמת כניסת השבת כטעם שלישי לדעת בית שמאי שהקדימו ברכת היום לברכת היין. והגרא"מ הורביץ כתב שאין כוונת הגמרא לבאר רק את טעם האיחור בהבדלה, אך קידוש דינו כשאר מצוות שעדיף להקדימו כפי האפשר, אך אין זה טעם להקדים ברכת היום לפני ברכת היין.

5. הראב"ד הקשה למה הקשו מהמשנה לברייתא, והרי מצינו סתירה במשנה עצמה לגבי דין זה, שהרי שנינו בה "בית שמאי אומרים נר ומזון בשמים והבדלה", והיינו משום שאינו יכול להבדיל על הכוס ולברך אח"כ בהמ"ז בלא כוס. ותירץ שהמשנה עוסקת באופן שסיים סעודת שבת במוצאי שבת, ובאופן זה שחיוב הבדלה וחיוב בהמ"ז עומדים יחד לפניו, לכולי עלמא

המזון או קידוש על הכוס, צריך שיטעום" כדי שתחשב ברכתו ככוס על הכוס, (6) וכל שכן שהמברך עליה ברכת "הגפן" כדי לשתותה צריך לטעום.

מבארת הגמרא: כוונת המתרץ לומר שמניחו לברכת המזון אחר דטעים ליה.

שבה הגמרא ומקשה: אם כן יקשה והאמר מר [שם], טעמו [את כוס היין], פגמו בכך שלא יהיה ראוי לכוס של ברכה. (7) ואם כן, כיון שלדעת בית שמאי מברך וטועם, איך יוכל לברך עליו אחר כך ברכת המזון?

מתרצת הגמרא: דטעים ליה על ידי שפיכת מעט יין בידיה, ואין פגימה אלא כשטועם בפיו מהכוס עצמה.

ועדיין מקשה הגמרא: והאמר מר [שם], כוס של ברכה צריך שיהיה בה יין כשיעור [רביעית לוג], והא על ידי שפיכת היין מהכוס קא פחית ליה משיעוריה?

מתרצת הגמרא: אין המשנה עוסקת בכוס בעלת שיעור מצומצם, אלא דנפיש ליה טפי משיעוריה, וגם אחר השפיכה נשאר בכוס

אינו יכול לדחות את חיוב הכוס של בהמ"ז מפני כוס של הבדלה. והיינו, כי אף שאין חיוב לברך על הכוס — ברכה על כוס שונה מברכה סתם, ולכן נחשב שנדחת מפני חברתה.

והרשב"א הביאו, וכתב שאין כוונת המשנה לחייבו לומר כולן על הכוס, אלא אם ירצה, ובאמת אינו חייב להניח הכוס לבהמ"ז, כי גם למ"ד שאינה טעונה כוס יש בכך הידור בהמ"ז, אלא שאינו מחיוב הברכה, ואינו עומד כנגד חיוב כוס של הבדלה. ונקט שברכה על הכוס היא רק הידור, ואין כאן דחית ברכה מפני חברתה.

6. דין זה אינו אמור על ברכת הנהנין, אלא על ברכת המצוות או ברכת היום שמברך על הכוס, [ואילו נידון הברייתא רק בהבדלה, שמבדיל על היין ואינו שותהו אלא אחר בהמ"ז, הרי הקושיא היא שצריך לטעום מכוס של הבדלה, אך רש"י נקט שהברייתא עוסקת בבא להם יין בכל השנה, ולדבריו] מסתבר שכוונת הגמרא להקשות שאם מצד ברכת המצוות צריך לשתות, של שכן שאחר ברכת "בורא פרי הגפן" צריך לטעום כדי שלא תחשב ברכתו ככוס לבטלה, וראה מאירי ובנין מרדכי.

7. כך פירש רש"י [ד"ה פגמו] וביארו תוס' דהיינו רק שלא יעשה עליו קידוש והבדלה, אך ודאי צריך לברך לפניו, כי אסור להנות מהעוה"ז בלא ברכה, ובמקום שאי אפשר יכול לתקנו גם לכוס של ברכה ע"י הוספת מים. ודעת המאירי [פסחים קה ב] שפגמו אפילו לברכת "הגפן" לפניו.

ומשמע מדבריהם שהפגימה חלה בעצם היין [ולא רק בכוס], ולכן אינו ראוי לכוס של ברכה, והמאירי סבר שבטל ממעלתו אפילו לברכת הגפן, וגם תוס' לא חייבוהו אלא משום שאסור להינות בלא ברכה, ולכן נקטו שתקנת היין במזיגת מים מועילה לכוס של ברכה [וכן נקט השו"ע לגבי המחזיר יין של כוס פגום לקנקן, שכשר רק משום שקמא קמא בטיל, ובישועות יעקב כתב שרק אינו פוסל, אך נשאר פגום ולא מצטרף לרביעית].

אכן הרמב"ם [שבת כט טז] והרשב"א נקט שאין היין נפגם אלא רק הכוס, כי היין הנשאר בה נחשב כ"שיורי כוסות", ולפגם זה לכאורה לא יועיל תיקון במזיגת מים [ואם רוצה לטעום, ישפוך ממנו לכלי אחר, ולא יעשנו שריים — ראב"ד ומ"מ שם, ורא"ש סי' ב, וראה ב"י וב"ח קפב]. ולדבריהם יכול להחזיר מהיין

יין כשיעור הנצרך.

מקשה הגמרא על הנחה זו: והא "אם אין שם אלא אותו כוס" קתני במשנה, ומשמע שלא היה לו יין יותר מהנצרך להבדלה.

מתרצת הגמרא: יין כשיעור תרי כוסות לא הוי, ואולם מחד נפיש ויש בו כדי רוב רביעית נוסף.⁽⁸⁾

מקשה הגמרא: והא תני רבי חייא "בית שמאי אומרים מברך על היין ושותהו ואחר כך מברך ברכת המזון", הרי שלדעת בית שמאי אינו צריך להניח את היין לברכת המזון? — אלא, מסיקה הגמרא: תרי תנאי ואליבא דבית שמאי, והיינו שמשנתנו סוברת כתנא ששנה רבי חייא בשמו, שלדעת בית שמאי ברכת המזון אינה טעונה כוס, ואילו התנא ששנה את הברייתא לעיל סבר שלדעת בית שמאי ברכת המזון טעונה כוס.

שנינו במשנה לגבי שתיית היין שהיו נוהגים לשתות לפני הסעודה: בית שמאי אומרים בתחילה נוטלין לידים לסעודה, ואחר כך מוזגין את הכוס ושותים אותו מיד, לפני

ברכת המוציא. ובית הלל אומרים: תחילה מוזגין את הכוס, ושותים אותו מיד, לפני נטילת ידים, ואחר כך נוטלין לידים.

תנו רבנן בברייתא המבארת את טעמי המחלוקת במשנתנו: בית שמאי אומרים נוטלין לידים תחילה ואחר כך מוזגין את הכוס, והטעם לכך: משום שאם אתה אומר שיהיו מוזגין את הכוס תחלה, ואחר כך נוטלין את הידים לסעודה, הרי יש לגזור גזרה שמא יטמאו משקין — שישפכו על אחורי הכוס — מחמת ידיו שדינם כ"שניות לטומאה" עד שיטהרם בנטילה, ויחזרו המשקין שנטמאו ויטמאו את אחורי הכוס, ובית שמאי אוסרים להשתמש בסעודה בכוס שאחוריה טמא, [כדלהלן] ולכן חייבו ליטול ידיו לפני שמוזג את הכוס.

מקשה הגמרא: למה חששו רק מחמת המשקין, וליטמו ידים לכוס עצמה?

מתרצת הגמרא: סתם ידים "שניות לטומאה" הן נחשבות, ואין "שני לטומאה" עושה על ידי מגעו "שלישי לטומאה" בחולין,⁽⁹⁾ אלא על ידי שמטמא משקין,

לקנקן, אפילו באופן שאינו בטל, כי היין עצמו אינו פגום.

8. ע"פ יעב"ץ.

והרשב"א הביא בשם הראב"ד שבית הלל חלקו על בית שמאי וסברו כי אף ששופך לידו, דינו כפגום, כיון שכל היין בא לפניו בכוס אחת, וכשנוטל מעט ממנו נחשב כשירי כוסות. ובב"י העלה מכך שאפילו שפך לכוס אחר, נחשב פגום.

אך להלכה פסקו הטור ושו"ע שאין בכך כלום, וסמכו על ביאור הרשב"א שבית הלל

נחלקו רק לאסור לשתות מהיין המיועד לבהמ"ז, משום שצריך שהכוס תהיה מלאה ככל האפשר, אך ודאי שאינו נחשב פגום ע"י שפיכה מהכוס לידו או לכלי אחר.

9. הריטב"א העיר שהמושג המובא בגמרא "אין שני עושה שלישי" נסוב על אוכל המטמא אוכל, והגמרא נקטה אותו בשיטפא דלישנא, ובאמת עיקר התירוץ הוא שאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה [ולא מידיים שהן "ולד הטומאה", ולגבי משקין ראה הערה הבאה].

שבהם גזרו רבנן שאפילו אם נגעו המשקים רק ב"שני לטומאה" הם ייעשו "ראשונים לטומאה", ולכן הם עושים את הכוס הנוגעת בהם "שני לטומאה"⁽¹⁰⁾ [אך בתרומה ובקדשים יש דרגות טומאה נוספות, ונעשים "שלישי לטומאה" במגע].

ומביאה הגמרא את סיוס דברי הברייתא בביאור מחלוקת זו:

ובית הלל אומרים: מוזנין את הכוס ושותים אותה מיד, ואחר כך נוטלין לידים, משום שאם אתה אומר נוטלין לידים תחלה, יש לגזור גזרה שמא לא ינגב ידיו היטב, ויטמאו משקין, המים שנשארו בידים אחר הנטילה, מחמת אחורי הכוס, ויחזרו המים, שנעשים "ראשון לטומאה", ויטמאו את הידים, ונמצא שהוא אוכל בידים טמאות, ואילו טעם תקנת נטילת ידים הוא בכדי שיתרגלו לאכול בטהרה, ולא יבואו הכהנים לטמא תרומה.⁽¹¹⁾ [אך לא אסרו להשתמש בכוס שאחוריה טמאים, וכדלהלן].

מקשה הגמרא: למה חששו בית הלל לטומאת הידים רק מחמת המשקין שנשארו

בידים, וניטמי הכוס עצמה לידים, ומה הועילו בתקנתם שימזוג קודם נטילה, והרי הוא שותה גם בתוך הסעודה, ולמה לא חששו שמא יטמאו ידיו אז מאחורי הכוס? [ולמה לא יטמאו מהכוס אפילו כאשר נגבם היטב].

מתרצת הגמרא: **אין כלי שנטמא מחמת "ולד הטומאה" מטמא אדם** אלא אם טימא משקין והם מטמאין את האדם, ובאמצע הסעודה תולין שנגב ידיו היטב, כי אסור לאכול לחם בידים שאינן נגובות לגמרי.

מקשה הגמרא: איך התירו בית הלל לשתות מכוס טמאה? **וניטמי הכוס למשקין שבתוכו**, וכיון שחוששים לטהרת הידים, ודאי שראוי להזהר בטהרת האוכל עצמו?⁽¹²⁾

מתרצת הגמרא: **הכא בכלי שנטמאו אחוריו** מחמת נגיעה **במשקין** טמאים **עסקינן**, דתוכו של הכוס נשאר טהור, ורק גבו טמא.

כמו דתנן [כלים כה ו]: **כלי שנטמאו אחוריו** מחמת מגע **במשקין** טמאים, **אחוריו** [שוליו]

וחששו שיטעו לטהר גם במגען.

11. תוס' [ד"ה גזרה] כתבו שחשש זה שייך רק בשתיה לפני הסעודה שאין אדם מדקדק לנגב ידיו היטב לפניו, אך בתוך הסעודה אין סיבה לחשש, שהרי צריך לנגב ידיו יפה כי האוכל בידים שאינן נגובות כאילו אוכל לחם טמא [סוטה ד ב].

12. ע"פ ריטב"א.

ובראש יוסף תמה, למה הוצרכה הגמרא לומר שאינו עושה שלישי, ותיפוק ליה שאין שני מטמא כלי, אלא ע"י משקין.

10. רש"י [ד"ה אחוריו] הקשה איך משקין מטמאין כלי, והלא אפילו אם הם נחשבים כ"ראשון לטומאה" הרי אין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה. וביאר, שחכמים גזרו שמשקין שנעשו ראשון לטומאה יטמאו כלי, כיון שמצינו משקין שהן "אב הטומאה" כגון מעיינות הזב [דהיינו רוקו וכל היוצא מגופו]

טמאים, כי הם ראויים לתשמיש. (13)

תהיה לפניו כוס טמאה.

ב-ב ואילו תוכו ואוננו [שפת הכלי] ואזנו [ידית מעוקלת] וידיו [ידידות ישרות] טהורין. אבל אם נטמא תוכו — נטמא כולו.

ומבאר הגמרא: במאי קא מיפלגי בית שמאי ובית הלל? — בית שמאי חייבו ליטול ידיו תחילה, כדי שלא יטמאו הידים את המשקין והם יטמאו את הכוס, ואז יהיה אסור להשתמש בכוס, כי הם פברי אסור להשתמש בסעודה בכלי שנטמאו אחריו במשקין, גזרה משום חשש שינתזו מתוך הכלי ניצוצות [טיפות] על אחריו הטמאים, וישבו ויטמאו את ידיו, ואסור לאכול בידי טמאות.

וכיון שאין משתמשים בכלי טמא בסעודה, נמצא כי ליכא למגזר למזוג ולשתות תחילה, כמו שגזרו בית הלל, מחשש שמא יטמאו המשקין, המים שנשארו בידי אחר הנטילה, על ידי נגיעתם באחורי הכוס. שהרי לא

ובית הלל פברי, מותר להשתמש בסעודה בכלי שנטמאו אחריו במשקין, כי הם אמרי ניצוצות לא שכיחי שינתזו מתוך הכוס על אחריו, (14) ולכן לא הצריכו ליטול ידיו לפני שתיית היין, ואדרבה, לדעתם אין ליטול אלא אחרי השתיה, כי אם יקדים ויטול, איכא למיחש שמא יטמאו משקין שבידי מחמת הכוס, שהרי יכול להשתמש בכוס טמאה. (15)

ומביאה הגמרא תוספתא: דבר אחר, טעם נוסף לשיטת בית הלל שאין נוטלים ידים אלא אחר שתית היין, כי צריך שיהיה תבף לנטילת ידיה, פעודה. והיינו, שאין להפסיק בין נטילת ידים לאכילה (16) אפילו במזיגת הכוס.

ומבאר הגמרא: לשם מאי הוצרכו בית הלל לומר "דבר אחר"? —

13. כ"כ הריטב"א בשם הראב"ד, והיינו באופן שיש בהן בית קיבול, כגון רגל של גביע. ועיין בהרחבה בחברותא למסכת כלים, שם.

14. בספר עץ השדה [כ הערה ג] הביא שהגרש"ז אויערבאך הוכיח מכאן כדעת הב"ח [נא הערה 10] שאין צורך למלאות כוס של ברכה על גדוהיה, שא"כ ודאי היו נצוצות שכיחי.

15. רש"י [בע"א ד"ה אין] ביאר שאף אם בסעודה יהא על אצבעותיו משקה מאחד התבשילים, לא יטמא מאחורי הכוס, כי אינו נחשב "משקה" אלא "אוכל". ובמג"א [קנח י] כתב דהיינו דוקא במשקה הטופח מעצם

התבשיל, אך אם יש בו גם רוטב, ודאי נחשב "משקה".

והריטב"א העיר, שא"כ נמצא, שלפי ב"ה יהא אסור לאכול בסעודה דבר שטיבולו במשקה, שמא יטמאו ידיו מהכלים. ולכן ביאר, שרק בנטילת ידים, שכל ידיו מלאות מים, חוששין שמא לא קינח יפה, אך אם נגע בתבשיל לח ודאי יקנח ידיו היטב.

16. רשב"ם ותוס' [פסחים קו א] נחלקו אם האיסור הוא להפסיק בין נטילת ידים לאכילה, או בין הנטילה לברכת המוציא. ונפקא מינה למקדש על הפת, שהקידוש אחר המוציא, ואינו מפסיק לברכה אלא רק לאכילה, וכן נקט הרמב"ם [שבת כט י] שאם נטל ידיו קודם